

izrečno po štajerski deželni vladi izdane zakonite določbe in predstavlja tako sedaj edini pozitivni pravni vir za presojo viničarskega pravnega položaja. Kakor že poudarjeno, ima viničarski red izrazito socialno zaščitno tendenco, ki pa tudi ni popolna, ker ni n. pr. določb o zavarovanju, na drugi strani pa vsebuje tudi privatnopravne določbe, toda le v zgoščeni obliki, tako da je v mnogočem še vedno prepuščeno običajnemu pravu, na katerega se sicer viničarski red tudi izrečno sklicuje.

Glede offerjev ni pozitivnih zakonitih določb, njihovo običajno pravno je pa še mnogo manj znano kakor viničarsko. Tudi javno-pravno so offerji še na slabšem, ker imajo viničarji n. pr. svojo strokovno organizacijo za zaščito svojih interesov, nadalje viničarske komisije v spornih vprašanjih glede službenega razmerja, medtem ko so offerji popolnoma nezaščiteni.

Namen teh vstic nikakor ni bil, da bi podali obsežnejšo pravno sliko zlasti viničarskih razmerij, ampak le opozoriti na problematiko tega po krivici pozabljenega vprašanja. Vsekakor je potrebno, da se tudi v naši, zlasti pravni literaturi, prične to vprašanje vsestransko in sistematično obdelovati, ne samo da se ohrani kot neka zanimivost v njej, ampak tudi da se spoznajo globlji in končni vzroki težkega socialnega položaja tega dela Slovencev.

Dr. Stojan Pretnar.

Književna poročila.

Dr. Lapajne Stanko: Contribution à une Union slave de Droit international privé en matière de contrats.

Pod tem naslovom je izšla v zadnji številki za l. 1934 pariške Nouvelle Critique Revue de Droit international in sedaj tudi v posebnem odtisku 24 strani obsegajoča razprava univ. prof. dr. Lapajne. Predmet razprave je eden najtrših orehov s področja mednarodnega zasebnega prava, namreč kolizijske norme, ki naj odmejujejo pri sklepanju mednarodnih pogodb kolidujoče pravne rede. N. pr. kadar skleneta pogodbo državljana raznih držav, ali državljana iste države, pa ne v svoji domovini, ampak izven nje, in si nasprotujejo pravni redi v določbi, glede katere nastane spor med njima. Dasi se sklepajo take pogodbe uro za uro v tisoč primerih, se internacionalisti niso do danes zedinili na merodajni pravni red. Težave so tolikšne, da so zaenkrat resignirali, odkriti iskano kolizijsko normo za vse v mednarodnem pravnem prometu možne pogodbene tipe in da se omejujejo, jo dognati za najbolj praktično kupoprodajno pogodbo (gl. delo strokovnih kongresov na Dunaju l. 1926, v Lozani l. 1927, v Haagu l. 1928). A tudi glede te še ni zadovoljivega uspeha, tako da pride ponovno na spored sedme haaške konference za mednarodno zasebno pravo. Z iskano kolizijsko normo se bodo morali baviti tudi slovanski internacionalisti, ki so l. 1933 v Bratislavi sklenili, da predlože II. kongresu pravnikov slovanskih držav (l. 1936) načrt popolnega kodeksa za vse slovanske države enotnih kolizijskih norm. Prof. Lapajne je član redakcijske komisije in skuša v navzočni razpravi, z nekaj izvirnimi mislimi pripomoči k rešitvi,

ves svet zanimajočega, problema. Razprava je potrebna tem bolj, ker tudi poljski zakon z dne 2. avgusta 1926, št. 581 in nač. čl. drž. zak. iz l. 1931 — dasi uzakonujeta najboljše, od doktrine doslej dognane kolizijske norme — glede kolizijske norme za mednarodno pogodbeno pravo ne soglašata popolnoma, in ker ima avtor tudi glede nekaterih soglašajočih določb dvome o njih pravilnosti.

Avtor predlaga predvsem razbremenitev področja zagonetne kolizijske norme. Kolizijska norma naj ne velja za vse spore, ki morejo nastati v zvezi s sklenjeno mednarodno pogodbo, marveč le za one, ki so kontraktualnega značaja.

1. Zato naj se izločijo in prideliijo področjem pristojnejših kolizijskih norm vsi zahtevki in vsa upravičenja, ki nastanejo enemu pogodbeniku iz kršitve mednarodne pogodbe po drugem. Vsi ti zahtevki in upravičenja so res v zvezi s sklenjeno pogodbo, a niso pogodbene narave, ampak, po poglobitvi v njih bistvo, odškodninske (v širšem smislu besede). Odškodninske narave so, ker predpostavljajo (kakor civilnopravni delikti) škodo, protipravno dejanje (nehanje) in vzročno zvezo med njima; le krivda pri njih ni nujna, kar ne odloča. Zato naj velja zanje, kakor velja za delikte *lex loci delicti commissi*, *lex loci laesionis*. Avtor dokazuje tak odškodninski značaj: a) pri tzv. izpolnitvenih zahtevkih, nastajajočih iz neizpolnitve pogodbe ob dogovorjenem času, ker mora nezvesti pogodbenik prestirati poleg izpolnitve časovni interes n. pr. zamudne obresti; b) pri jamčevalnih zahtevkih iz hibne izpolnitve pogodbe (odškodninski značaj a. *rethibitoriae*, *quanti minoris* in dr.); c) pri odstopnem upravičenju, ki ga dajejo moderne zakonodaje za vse vrste pogodbene nezvestobe. V nasprotju k izpolnitvenim in jamčevalnim zahtevkom, ki spadajo k sredstvom (materijalnopravne) sodne zaščite, spada to odstopno upravičenje k sredstvom samozaščite. A po avtorjevem mnenju je indicirana za vso materijalno-pravno zaščito v mednarodnem pravnem prometu uporaba *legis loci laesionis*; č) ista *lex loci laesionis* naj velja za mednarodno zastaranje, zlasti za dolgost zastaralnih rokov, ki je zelo različna po pravnih redih raznih držav (tudi za tožbene zahtevke iz kršenih pogodb). Ako pridenemo vsem tem posledicam kršene mednarodne pogodbe še pristne odškodninske zahtevke, ki spremljajo prej navedene ob vsaki krivdni pogodbeni nezvestobi, in ako uvažujemo, da nastaja največ sporov vprav zaradi neustreznih izpolnitev, postane razbremenitev področja iskane kolizijske norme prav izdatna. *Lex loci laesionis*, ki jih prevzame, je identična z *lex loci solutionis* (*contractus*), t. j. s pravnim redom kraja, kjer bi bila morala biti pogodba izpolnjena, a ni bila ali ne v redu.

2. Drugo razbremenitev zahteva avtor pri tzv. lokalnih izpolnitvenih modalitetah. Videli smo, da so konflikti pravnih redov možni glede izpolnitvenega kraja, izpolnitvenega časa in dr. Niso pa možni glede pojma poslovnega lokala na kraju izpolnitve ali glede pojma poslovnih ur na istem kraju. Zakaj ne? Zato, ker gre tu za čisto podrobne pravne norme, ki so s krajevnimi razmerami v tako tesni zvezi, da jih ne urejuje in ne more urejevati nobena druga zakonodaja, nego lokalna. Lokalni zakonodavec ima takorekoč zakonodavni monopol glede njih, s katerim izključuje od uporabe v mednarodnopravnem prometu vsaktero drugo zakonodajo. Poleg poslovnega lokala in poslovnih ur šteje avtor k predmetom lokalne zakonodaje še dolgo vrsto drugih:

praznike, respektne dneve (kjer jih še poznajo), novi ali stari stil kalendarja, zimski ali letni čas, novec, kadar ima enako ime, a različno vrednost v raznih državah, mero in težo v sličnih okolnostih, odpovedne in izpraznitvene roke in termine, določbe modernih kolektivnih pogodb, določbe moratorijev, končno razne zakonite surogate izpolnitev n. pr. sodno položbo. Ob uporabi tega lokalnega pravnega reda se področje iskane kolizijske norme razbremeni dalje v dosti širokem, doslej komaj opaženem obsegu. Seveda je tudi ta krajevni pravni red identičen z lex loci solutionis (contractus).

Kolikor preostane področja za kolizijsko normo mednarodnega pogodbenega prava, svetuje avtor, naj ga obvladuje tradicionalna lex loci actus (contractus), ki so jo učili že statutarji in je še uzakonjena v mnogih zakonikih (vseh jgsl.). Za njo sta se izrekla v načelu tudi polj. zak. in čsl. nač. Le izjemoma jo zapostavljata za lex domicilii communis pogodbenikov. Avtor meni, da taka specialna kolizijska norma v prid lex domicilii communis ni potrebna: prvič, ker najčešče soglaša z lex loci actus, drugič, ker se da posneti volji strank, torej avtonomni določitvi pravnega reda, kateri gre vedno prednost pred zakonito določitvijo. Kadar pa izjemoma pogodbenika nista imela v mislih pravnega reda, veljajočega na njiju domovališčih, in ta pravni red tudi ne soglaša z lex loci actus, tedaj avtor uporabe legis domicilii communis sploh ne odobrava. Zgled: Če prideta dva naša emigranta, ki sta še Jugoslovena, čez poletje v staro domovino in skleneta tukaj pogodbo, je primernejše, da se presoja ta pogodba lege loci actus, ki je identična z lex nationalis communis, kakor če bi se uporabila nanjo inozemska lex domicilii communis. Avtor brani torej kot splošno in izključno lex causae mednarodnega pogodbenega prava — legem loci actus (contractus); izjemi za presojanje pogodbene sposobnosti strank in oblike pogodbe se razlagata iz posebnih (znanih) razlogov in ne veljata le za pogodbeno, ampak tudi za druga prava n. pr. oporočno, zakonskoimovinsko, posvojno in dr.

Kar spravlja legem loci actus (contractus) v mednarodni praksi na slab glas, je njena preenetna uporaba. Praksa uporablja namreč na vse mednarodno pogodbeno razmerje, na njega nastanek, življenje in prestanek samo eno lex loci actus: včasih pravni red kraja sklenitve, češče (zlasti nemška praksa) oni kraja izpolnitve pogodbe. Taka enotnost je umestna le, kadar sta kraja sklenitve in izpolnitve v območju istega pravnega reda, kar je v mednarodnem prometu redko. Češče sta vsak v območju drugega pravnega reda, in se (ob sklenitvi) celo ponudba sprejema pod veljavo druge lex, nego je bila stavijena, ali (ob spolnitvi) dobava prestira pod drugo lex, nego jo prevzame pridobilec. Še zamotanejši postane primer pri dvostranski zavezujočih pogodbenih razmerjih, kadar veljata za obojestranski izpolnitvi različna izpolnitvena kraja, vsak v drugem pravnem območju. Avtor brani načelo, da je treba uporabiti toliko leges locorum actus, kolikor je krajev sklenitvenih ali izpolnitvenih aktov; seveda le, kadar se vsebina teh leges v relativnih določbah med seboj razlikuje. Zato razlikuje avtor: področje legis loci stipulationis od onega legis loci solutionis; področje legis loci offerendi od onega legis accipiendi; področje legis loci tradendi od onega legis loci acquirendi; pri dvostranski zavezujočih pogodbenih razmerjih z različnima izpolnitvenima krajema področji legis loci solutionis za izpolnitev na enem in na drugem kraju. — Za sklenitveni akt veljaj lex loci stipulationis;

za izpolnitveni *lex loci solutionis*. Nekaj medsebojnega vplivanja obeh *leges* ostane: pogodba, nedopustna *lege loci solutionis*, ne more biti veljavno sklenjena, dasi bi bila dopustna *lege loci stipulationis*; v drugo roko določa *lex loci stipulationis*, poleg drugih pravnih učinkov, če jih ne določita pogodbenika sama, zakoniti izpolnitveni kraj, in z njim *implicite lege loci solutionis*. — Razlikovanje področij *legis loci offerendi* in *accipiendi* postane potrebno zlasti pri pogodbah na distanco, ako se ponudba stavlja in sprejema v območjih različnih pravnih redov, torej za vprašanja: koliko časa ostane oferent vezan na svojo oferto; more-li akceptant preklicati akcept še po odpravi; po kakem pravnem redu je treba presojati hibe in omejitve (pogoje, roke, naloge) poslovne volje enega ali drugega? Kako neprimerno bi bilo, uporabiti eno samo *lex loci stipulationis* in presojati bodisi oferto *lege loci accipiendi*, bodisi sprejem *lege loci offerendi*! Kako zelo bi trpela ravnopravnost obeh strank! Tudi bi se moral zakonodavec odločiti za eno štirih teorij o nastanku pogodbe na distanco (izjavno, odpravno, dospetno ali doznatno; polj. in čl. zakonodavec sta se odločila, a vsak v drugem smislu). Po avtorjevem mnenju se da uzakoniti in prebivalstvu vsiliti vsaka teh teorij, a pojmovno pravilna ni nobena, ker nastanek pogodbe in z njim čas in kraj sklenitve niso nič realnega, ampak nekaj zamišljenega in konstruiranega, v notranjdržavnem prometu kakor v mednarodnem. Zato je edino pravilno: posamezno presojanje obeh teh elementov sklenjene pogodbe, vsakega po pravnem redu kraja, kjer se zgodi. — Vse povedano velja analogno za spolnitveni akt, ki sestoji iz izročitve in pridobitve (prevzema) dobave, kadar ležita kraja izročitve in pridobitve v območjih raznih in različnih pravnih redov. Tudi tukaj so možne n. pr. hibe in omejitve izpolnitvene volje, in nikakor ne gre, presojati hibe in omejitve, ki so se pripetile enemu izpolnilcu ali so bile od njega predstavljene, po pravnem redu kraja izpolnitve drugega izpolnilca!

Avtor utemeljuje potrebo razkrojitve *legis loci actus* (*contractus*) s civilističnimi argumenti. Ne samo sklenitveni akt, ampak tudi izpolnitveni predstavlja pogodbo civilnega prava. Za veljavnost izpolnitvenega akta je namreč treba istih elementov, kakor za veljavnost sklenitvenega: sposobnosti strank (dobavne in pridobitne, ki sta pa najčešče podani že s sklenitveno sposobnostjo; izjema: če je bil pogodbenik, ki je veljavno sklenil pogodbo, po sklenitvi preklican); dalje izpolnitvenega sporazuma (ki ga ni n. pr. v primeru § 1416, zaradi česar vsebuje to določilo dopolnilno normo); izjavo in brezhibnost sporazuma in končno dopustnost izpolnitve (ta dopustnost se, kakor smo že videli, ne krije vedno z dopustnostjo ob času in na kraju sklenitve). Če ležita kraja stavljeni in sprejete ponudbe v območjih raznih in različnih pravnih redov, se pripeti tudi tu, da dovoljuje pravni red oferenta (klienta), obljubiti nekaj (*quotam litis*), kar zabranjuje pravni red oblata (odvetnika) temu, da sprejme. Slično more pravni red upnika, po sklenitvi veljavne posojilne pogodbe, upniku prepovedati, vzeti dogovorjene obresti, ki jih je med tem proglasil za oduške; okolnost, da dovoljuje pravni red dolžnikov plačilo takih obresti, ne omogoča veljavnosti izpolnitvenega akta. V vseh teh primerih je treba presojati vsakega elementov sklenitvenega in izpolnitvenega akta izolirano, vsakega po lastni *lex loci actus*. Kadar gre za vprašanje dopustnosti (možnosti) pa je treba uporabiti kumulativno: pri sklenitvenem aktu *lege loci offerendi* in *accipiendi*; pri izpolnitve-

nem: legem loci tradendi in acquirendi. Eden kakor drugi akt postaneta torej neveljavna, čim se protivi veljavnosti le eden kumulativno uporabljanih pravnih redov. To tudi ustreza našemu pravnemu čutu.

Nevšečna posledica razkrojitve legis loci contractus (uporabe več legum loci actus) na isto mednarodno pogodbeno razmerje je zgolj ta, da postanejo mednarodne pogodbe redkeje perfektne ozir. češče neizpolnive ali neveljavne, kakor če bi odločal en sam pravni red. A naloga prava ne more biti, pospeševati promet na nepraven način. Opisana nevšečnost se da pri mednarodnih pogodbah odstraniti z dogovorom pogodbenikov na merodajni pravni red, vsaj v vseh tistih pogledih, v katerih želijo jasne pravne situacije z ozirom na nasprotujočo si vsebino kolidujočih pravnih redov. Previdni izvozniki in uvozniki se drže tega nasveta od nekdanj, vpostavljajoč v pogodbe razne klavzule, kakršnih je izobrazila mednarodna trgovina celo vrsto («cif.»).

Polj. zak. in čsl. nač. poznata poleg generalne kol. norme (legis loci actus resp. domicilii) več specialnih za posebne tipe mednarodnih pogodb: borzne in tržne, za pogodbe o nepremičninah, najemne in zakupne pogodbe, službene in delovrsne, za pogodbe, ki se sklepajo v množicah z enako vsebino (kopičene, gomiljene), komčno za kupoprodajo premičnin incl. delodobavno pogodbo. Vseh teh specialnih kol. norm v tem izvlečku ni moči navesti. Za pogodbe o nepremičninah naj velja n. pr. lex rei sitae, za kupoprodajo premičnin lex domicilii venditoris (kraja prodajalne). Razlika med polj. zak. in čsl. nač. je v tem, da odreja čsl. nač. uporabo specialnih kol. norm le podredno »kadar se ne upirajo važni razlogi« (neg.), »kadar je pričakovati (od pravnega reda, indiciranega po specialni kol. normi) pametno ureditev pravnega razmerja« (poz.). Avtor se bavi podrobno z vsemi spec. kol. normami in prihaja do zaključka: da so ali preproste aplikacije pravilno razumljene in uporabljene lex loci contractus ali da izhajajo od njih indicirani pravni redi iz jasne volje pogodbenikov, torej iz avtonomne določitve strank, ki ji gre vedno prednost pred zakonito odreditvijo. Nekaj teh specialnih kol. norm. pa je po avtorjevem mnenju tudi nepravilnih: Pri pogodbah o nepremičninah spada pod področje legis rei sitae le modus acquirendi (incl. oblika tabularne listine), ne tudi titulus, vsaj ne nujno. Pri kupoprodajah premičnin je izjemoma (kadar poišče prodajalec, njegov agent kupca) umestnejša uporaba legis domicilii emptoris, kakor so to že ugotovili razni strokovni kongresi. Iz vseh teh razlogov se izreka avtor zoper potrebo vsakterih specialnih kol. norm.

Potem ko je avtor podprl mnogo svojih trditev še s citati iz literature in judikature raznih držav, dalje z resolucijami uvodoma citiranih strokovnih kongresov, neuradnih in uradnih, nasvetuje slovanskim državam za mednarodno pogodbeno pravo uzakonitev sledečih kol. norm:

1. Veljavnost pogodbe, sklenjene med navzočnimi, se presoja (razen pogodbene sposobnosti in oblike) po pravnem redu kraja, kjer je bila pogodba sklenjena.

2. O veljavnosti pogodbe med odsotnimi odločaj (razen o pogodbeni sposobnosti in obliki), če sta bila izjavljena ponudba in njen sprejem v območju istega pravnega reda, ta pravni red.

3. Če izhajata, pri pogodbi med odsotnimi, ponudba in sprejem iz območij raznih in različnih pravnih redov, se presojata vsak po pravnem

redu kraja, kjer je bil izjavljen. Pogodba postane veljavno sklenjena le tedaj, če izhaja njena veljavnost iz obeh pravnih redov.

4. Iz pogodbe izvirajoče obveznosti in drugi pravni učinki se ravnaajo, kolikor jih ne določita pogodbenika sama: v primeru 1. po pravnem redu kraja, kjer je bila pogodba sklenjena, v primeru 2. po pravnem redu, skupnem krajema ponudbe in sprejema. V primeru 3. osnuje pogodba le tiste obveznosti in pravne učinke, ki izhajajo iz soglasnih določb pravnih redov na kraju ponudbe in sprejema.

5. Izpolnitev pogodbe se ravnaaj (razen izpolnitvene sposobnosti), če ležita kraja sklenitve in izpolnitve v območju istega pravnega reda, po tem pravnem redu; če ležita v območju raznih in različnih pravnih redov, po pravnem redu kraja izpolnitve. Po tem pravnem redu se naj presojajo zlasti izpolnitveni sporazum, možnost in dopustnost izpolnitve, krajevne izpolnitvene modalitete in izpolnitveni surogati.

6. Pogodba, ki je neizpolniva (nemožna ali nedopustna) po pravnem redu kraja izpolnitve, se tudi skleniti ne da veljavno.

7. Če kraja izpolnitve nista enaka za oba pogodbenika in ležita v območju raznih in različnih pravnih redov, je treba uporabljati določila pod 2. in 3. analogno. Prav tako, če ležita kraja izročitve (dobave) in pridobitve (prevzema) iste pogodbene činitve v območju raznih in različnih pravnih redov.

8. Pravne posledice iz kršitve mednarodne pogodbe, zlasti izpolnitveni, jamčevalni in odškodninski zahtevki in odstopno upravičenje, se ravnaajo po pravnem redu kraja, kjer je bila pogodba kršena. **Ur.**

Dr. von Heutig Hans: Die Strafe. Ursprung, Zweck, Psychologie. Deutsche Verlagsanstalt Stuttgart-Berlin 1932. Str. 262.

Kdor v današnji dobi napiše debelo knjigo o kazni, ki se je o njej pisalo že stotero knjig, ta misli, da ima v tem pogledu kaj posebnega, novega povedati. Podnaslov kaže, kaj je pisatelj hotel. Polovica knjige je posvečena zgodovini kazni. Tu je mnogo zanimivih podrobnosti nanizanih, zlasti iz najstarejše dobe človeštva. Tudi srednji vek je še bogat pestrih slik glede kulturnega pojmovanja o kazni, zlasti iz Srednje Evrope. Avtor je čudovito načitan, samo za Slovane ne ve povedati skoraj nič. Edini vir v tem pogledu mu je Grimm, po katerem je posnel, da je dajal »der Kärntner Bauer dem neuen Herzog einen leichten Backenstreich« (str. 87), kar spravlja v zvezo z idejo, da naj se odbije ali odvrne od vojvode zla usoda, in pa Wutthe »Deutscher Volksaberglauben«, ki stvarno govori tudi o alpskih Slovencih, dasi tega ne priznava. Nadaljnji del knjige govori o miselni uvrstitvi kazni, ki pa v resnici ni nič drugega nego prikaz različnih teorij od »Kantove« do »moderne« šole. Svojo teorijo označuje Heutig tako, da mu je kazensko pravo »ein künstlich gesetzter Vorgang sozialer Auslese« (str. 191). Pod tem vidikom, ki pa je bolj iskan kot jasen, razglablja o kazenskih sredstvih smrtne kazni, šibanja, sterilizacije, deportacije, kazni na prostosti, denarne in častne kazni, šteje pa med kazenska sredstva nepravilno tudi »pridržbo radi očuvanja« (Sicherungsverwahrung), to je prav tisto očevalno odredbo, ki jo je Karl Stooss predlagal, kajti baš njega hvali kot izumitelja tega pravnega instituta. V poslednjem oddelku, naslovljenem »Wandel und Ankunft der Strafe« očita državnemu kazenskemu pravu, da je zapalo »brutalizaciji« (stran 284), zagovarja pri »kronično kriminalnih« tipih deportacijo, sicer pa

omejitev osebne prostosti v odprtih ali polodprtih zavodih (str. 286) po ameriškem vzorcu. — Heu t i g se je izkazal po tej knjigi kot pristaš »moderne«, ki snuje svoje načrte za bodočnost kazenskega prava iz zgodovine. Knjiga ni nezanimiva, toda razvoj časa je krenil v avtorjevi domovini v čisto drugo smer.

Dr. Dolenc Metod.

Dr. žilić Franjo in dr. Šantek Miroslav: Zakon o sudskom vanparničnom postupku. Tipografija, Zagreb, 1934. Str. 801. Cena 120 Din.

Marljivost nekaterih piscev je izredna, poslužijo nam s tolmačem, še preden stopi komentirani zakon v veljavo. To kaže, da je med našim pravništvom vendar mnogo dobre volje, provesti sodno pravno reformo navzlic temu, da jo nekateri napadajo in ji očitajo napake, ki pa ne zadevajo vselej jedra in bistva, marveč zgolj posameznosti. Tudi naznanjena knjiga se je uvrstila z uspehom med komentarje, ki naj raztolmačijo novo pravno stanje, naj pokažejo na razlike nasproti prejšnjemu in naj pomagajo preko tistih opasnih čeri, ki jih postavlja pravilni razlagi konservativnost pravniškega mišljenja.

Naznanjena knjiga komentira poleg zakona o nepravdnem postopku še uvodni zakon k le-temu, poleg tega pa prinaša zakon o fidejkomisih z obrazloženjem, uredbo o sodnih depozitih z novelo, pravilnik o vodstvu sodnega združnega registra zadrug, osnovanih po zakonu o poljedelskem kreditu, zakon o ustanovah s pravilnikom in končno zakon o državnem pravobranilstvu. Težišče nove knjige sta tedaj oba zakona o nepravdnem postopku.

Tu se mora avtorjema priznati, da se nista omejila zgolj na eksegezo pravnih norm. Podčrtati je treba zato, da dajeta vedno in povsod tudi teoretična izvajanja tako o bistvu nepravdnega postopka samega kakor tudi o posameznih normiranih institutih. To je bilo potrebno, saj je prekoračil nepravdni postopek z novim zakonom pri nas sedaj na celem ozemlju tiste meje, ki so bile začrtane nekoč onemu sodniškemu udejevanju, ki je bilo nazivano officium nobile iudiciis. V nepravdnem postopku danes namreč sodnik ne sodeluje le takrat, kadar se ustanavljajo zasebnopravna razmerja, njegova nadaljnja naloga ni zgolj v tem, da takšna pravna razmerja tudi pospešuje. Zato je bilo dobro, očrtati med razlago poedinih pravnih določb tudi teoretične osnove, ki naj kažejo pot za pravilno pojmovanje tamkaj, kjer se razlaga piscev neha.

Vsebina komentarja je zelo bogata, poleg lastnih razlaganj piscev obsega tudi sodne odločbe, ponajveč dunajskega in zagrebškega najvišjega sodišča. To se deloma sklada z osnovo knjige, ki se bavi manj s poprejšnjo pravno ureditvijo v bivšem srbskem delu države. Ni dvoma, da bo služila v veliki meri nepravdnemu sodniku, zato jo tudi najtopleje priporočamo.

Dr. Rudolf Sajovic.

Dr. žilić Franjo in dr. Šantek Miroslav: Zakon o javnim bilježnicima (notarima). St. Kugli, Zagreb, 1934. Str. 313.

V tej knjigi so zbrani vsi predpisi, ki urejajo razmerje javnih beležnikov: zakon o javnih beležnikih z vsemi novelami, pravilnik k temu zakonu, predpisi o tarifi javnih beležnikov, uredba o ustanavljanju števila in sedežev javnih beležnikov, predpisi o protestnih registrih in o praznikih v smislu meničnega in čekovnega zakona in končno še nekatere določbe, ki izpopolnjujejo imenovane zakone in uredbe. Število sodnih odločb k

posameznim zakonitim določbam je precejšnje, poleg tega pa razlagata pisca važnejša mesta in jih pojasnjujeta tudi obširneje. Tako n. pr. razpravljata podrobno o področju javnih beležnikov, o pogojih za doseglo mesta javnega beležnika, o javnobeležniških spisih in njih izvršljivosti, o poslilih javnih beležnikov kot sodnih komisarjev in še na mnogih drugih mestih. Skratka, prav uporabna knjiga, s kakršno se stavlja v promet zopet tip poznanih nam praktičnih zakonskih izdanj. **Dr. R. S.**

Dr. Žilić Franjo in dr. Šantek Miroslav: Uredba o zaščiti zemljoradnika s pravilnicima. St. Kugli, Zagreb, 1935. Str. 465. Cena 120 Din.

Obseg te tretje knjige naših piscev je mnogo obširnejši kakor kaže naslov. Priobčeni so namreč vsi zakoniti predpisi, ki urejajo zaščito poljedelcev, dalje pa tudi predpisi o zaščiti denarnih zavodov in o njih sanaciji, kakor tudi ostalih gospodarskih podjetij. S to knjigo sta podala pisca zbirko, ki je manj komentirana z odločbami, saj so izreki naših kasacijskih sodišč o tej pravni materiji še maloštevilni, pač pa tolmačita v znatnejši meri in precej obširno zbrane uredbe. Največjo pažnjo sta posvetila naravno uredbi o zaščiti poljedelcev, tu sta se mogla poslužiti in razgledati tudi po drugi domači pravni literaturi. Nekatere zakonite določbe pojasnjujeta nad vse podrobno, tolmač k prvim trem paragrafom uredbe o zaščiti poljedelcev obsega nad 80 strani. Ne bo dosti primerov, ki se utegnejo pojaviti v praksi, da bi tu ne bili raztolmačeni. Na drugi strani pa nudi knjiga zaključeno zbirko doslejšnjih uredb, izdanih v svrhu ozdravljenja našega narodnega gospodarstva, ker lajša neprimerno razgled po tem zelo zamršenem zakonodajstvu. **Dr. R. Sajovic.**

Dr. Bugarski Kosta: »O regulisanju hipotekarnih dugova u vezi sa sanacijom novčanih zavoda.« Sombor 1934.

Knjižica predstavlja komentirani zakonski načrt o ureditvi zemljiškoknjižnih dolgov, ki naj omogoči popolno ozdravljenje gospodarskega stanja v državi. Ta cilj se naj doseže z idealno razvrstitvijo hipotek na osnovi vrednosti nepremičnin, določeni po desetkratnem letnem čistem donosu, ki služi za odmero davkov, in sicer v kategoriji I hipoteke do 50 % vrednosti zemljišča, kateg. II od 50—100 %, kateg. III preko 100 % (pri zgradbah do 35 %, 35—80 %, preko 80 %). Hipoteke pod kateg. I naj prevzame s pogodbenimi cesijami Narodna banka in jih izplača, če denarni zavod ali dolžnik istočasno ponudi v nakup do 54 % dolga efektivno zlato po uradnem kurzu, katero si naj nabavijo denarni zavodi iz inozemstva za izvoženo blago ali pa iz privatnih tezavriranih zlatih zalog. V to svrhu bi trebalo vpostaviti svobodno trgovino na državnem trgu. Tako prevzeti dolgovi naj bi se pretvorili ob enem s prenosom v dolgoročne (do 10.000 Din — 10 let, do pol milijona — 25 let, preko — 30 let), tako da bi sledili dolgovi kategorije II in III z odplačevanjem po istih načelih v položaj kateg. I, vendar ne da bi bili obvezani ponuditi efektivno zlato. Kolikor bi ti dolžniki s predlagano (po zadnjih obrestnih predpisih že obsoletno) ureditvijo obrestovanja in odplačevanja ne mogli izhajati, predvideva načrt individualno ureditev po nepravdnem sodniku. Hipotekarne terjatve upnikov ne morejo biti predmet omenjenega odstopa. V okviru teh odzkupov sme izdati Narodna banka potrebne novčance, ki jih uničuje sorazmerno odplačevanju, prevzete terjatve postanejo del kritja po čl. 23 zakona o Narodni banki, z uničevanjem sorazmerno doseženo povišanje zlatega kritja se porabi za kritje novčanic, ki postanejo

potrebne za odkup hipotek kateg. II. in III. Polovica obresti se naj porabi za snovanje konverzijskega fonda, ki se naj pretvori, ko doseže znesek odkupljenih terjatev, v Državno konverzijsko banko, ki nadaljuje pod istimi pogoji posle Narodne banke.

Optimističnemu pogledu tega, niti znanstveno niti statistično podprtega načrta se postavljajo nasproti resni pomisleki osnovne narave. Predvsem je problematično izhodišče, da je večina kmetijskih dolgov hipotekarne narave, pač pa je hipotekarna zadolžitev res zrcalo realnega kredita. Hipotekarni dolgovi so že po svojem bistvu dolgoročnega značaja in izgleda, da je njih mobilizacija manj pereče vprašanje kakor breme druge zadolžitve. Na področju dravske banovine z najbolj razvitim kreditnim sistemom je n. pr. 48.29% dolga napravljenega pri zasebnikih. Po piščevem mnenju znaša hipotekarna odkupljiva zadolžitev kaki dve milijardi, po anketi Agrarne banke pa dosega splošna kmečka zadolžitev okroglo sedem milijard (glej anketno obdelavo pri Milanu Komadinicu, Problem seljačkih dugova, Beograd 1934), dokaz, da more prenesti izvedba načrta olajšanje, ne pa naslikanega zdravila. Nedotrjena je dalje predpostavka, da je z reguliranjem hipotekarnih dolgov v bistveni zvezi kriza denarnih zavodov, ki je v resnici v velikem obsegu zadela zavode mimo pojava kmetijske zaščite. Ta je vplivala le na tiste zavode in toliko, kolikor so kmetom poklicno podeljevali hipotekarna posojila. Samo z mobilizacijo hipotek bi likvidnost denarnih zavodov avtomatski ne nastopila, ker odloča tu tudi možnost nove plodonosne in varne naložbe. Pri sedanjem stanju evropskega gospodarstva niti misliti ni na otvoritev svobodnega trga (ki bi odprl privatnemu te zaviriranju zlata vrata na široko) in da bi se Narodna banka mogla odpovedati omejitvam trga kot sredstvu za regulacijo vrednosti dinarja. Prav skušnja zadnjih let uči, da varovanje kritne podlage za ohranitev vrednosti valute ni odločilna, nego druge komponente, radi česar se ta prednost načrta, ki je prvotno predvideval znižanje zlate podlage od 35 % do 25 % (medtem brez škode izvršene), ne da z dovoljnim uspehom poudarjati. Jedro vprašanja ni rešitev dela problema kmetijske zadolžitve, nego dviga cen poljedelskih pridelkov v zvezi s preobrazovanjem poljedelske proizvodnje sploh. To vprašanje pa se s trajnim uspehom ne da reševati ločeno od svetovnega gospodarstva. Mimo teh pomislekov je delo vsekakor eno izmed redkih konkretnih zanimivih poizkusov, kako zmagati naše najbolj pereče gospodarsko vprašanje, dasi je brez uradne, po sodiščih izvršene ugotovitve kmečke zadolžitve, prerano razpravljati o zveličavnosti posameznih sredstev. Načrt kakor drugi stoji in pade s tiho predpostavko, da se bodo gospodarske prilike vobče zboljšale.

Dr. Anton Stuhec.

Dr. Bařinka Cyril: Sjednoci polského práva obchodního. *Poljský trnec a jeho obchodování. Polsky jednatel, komisant, zasílatel a povozník.* Trnava, 1925. Str. 18.

Dr. Blagojević Vidan: *Medjunarodni plebisciti. Posebni odtis iz Pravosudja.* 1925. Str. 23.

Comité Maritime International. Commission de Paris du 29. avril 1934. Anvers. 1935. Str. 68.

Del Vecchio Giorgio: *La crisi dello stato.* 2. izdaja, Roma, 1934. Str. 50. Lire 4.

Dr. Dolenc Metod: Dokaz istinitosti kod kleveta nadležstava i političkih tijela. Poseben odtis iz Mjesečnika, 1934. Str. 465—468.

Dr. Dolenc Metod: Ljubljanska rokopisna zbirka pravnih obrazcev in predpisov izza tridesetletne vojne. Posebni odtis iz Kronike. Ljubljana 1935. Str. 19.

Dr. Goršić Franja: Izjednačenje građanskog zakonika. Posebni odtis iz Braniča, 1935, št. 5. Str. 6.

Solnar Vladimir: Alcune riflessioni sulla nozione e sul fine della scienza e del diritto penitenziario. Posebni odtis iz Rivista di Diritto penitenziario, Roma, 1935. Str. 10.

Staubs Kommentar zum Allgemeinen Deutschen Handelsgesetzbuch. Ausgabe für Österreich. II. Band. 3. snopič, čl. 289—301, str. 129—192. Dunaj, Manz, 1935.

Članki in razprave v pravniških časopisih. Arhiv, XLVII, št. 4: Tasić Dj.: Metode ili škole tumačenja. Sagadin S.: Ugovori i nabavke prema Zak. o drž. računovodstvu. Pajnić E.: Odnos tužbenog zahteva prema presudi u Gradj. parn. postupku. Marković B.: Solidarizam i pravo. Jevšić S.: Koluzioni zatvor. Prodanović D.: Propisi Kp. koje treba ukiniti odn. izmeniti ili dopuniti. Pržić I.: Priznanje novih država i vlada. Amar L.: Je li čl. 6 Zak. o sudijama red. sudova derogiran drugom kakvom naredbom? — **Arhiv, XLVII, št. 5:** Živanović T.: T. zv. autoritarno (političko) i liberalno (tobož autonomno) Krivično pravo. (Značaj političkog momenta i mogućnost političkih škola u Krivičnom pravu.) Arandjelović D.: Staleška misao u izgradnji državnog uverenja. Pajnić E.: Odnos tužbenog zahteva prema presudi u Gradj. parn. postupku. Mirković Dj.: Državni nadzor nad društvima deoničkog oblika. Vasiljević T.: Pravne posledice uslovne osude kod koje kazna nije bila izvršena. Pržić I.: Naponi za ublaženje ratnih svireposti. Dimitrijević J.: Vojna kontrola je uvek nadležna po tužbama za naknadu štete prčinjene u administraciji vojske i mornarice. — **Branič št. 4:** Tasić Dj.: Subjektivne i objektivne teorije o volji kod pravnih poslova. Djordjević D.: Može li suprug koji je napustio hrišćansku veru tražiti na osnovu toga razvod braka. Blagojević B.: Osnov prava nasledja. Kulaš J.: Delovanje lekara i nadrilekara. — **Branič št. 5:** Arandjelović D.: Principi državnog uređenja u skoroj prošlosti i sadašnjosti. Kostić L.: Postanak subjektivnih javnih prava. Goršić F.: Izjednačenje građanskog zakonika. Godina D.: Pogrešne odluke o parničnim troškovima s obzirom na § 143 Grpp. Kukuljac M.: O prvom osnivanju zemljišnih knjiga. Blagojević B.: Osnov prava nasledja. — **Mjesečnik št. 4—5:** Milobar F.: Borba protiv parlamentarizma. Tasić Dj.: Što je pravna tehnika? Štefanović J.: Zamjenjivanje šefa države. Belić M.: Subjekti bračnog ugovora i duševne bolesti. Maurović I.: Nekoliko napomena k poglavju o naknadi štete u II. osnovi čehoslovačkoga općega građanskoga zakonika. Galić I.: Neke primjedbe na Žilić-Šantekov komentar Uredbama o zaštiti zemljoradnika. Gropuzzo A.: O nadležnosti mjesnih sudova. Steinmetz I.: Pogrješke u prevodu u našim zakonima. Rukavina B.: Da li se može poslije istekloga roka odustati od pravnog lijeka protiv sudskih odluka u krivičnom postupku? — **Policija št. 7—8:** Goršić F.: Prijava gubitka isprave policijskoj vlasti. Kostić L.: Konstitutivni upravni akti. Kecojević S.: Primena § 2 Kz. od 1929 g. i određivanje stvarne nadležnosti suda s obzirom i na ovaj

propis. Jelić I.: Deveti Medjunarodni kongres za kaznene zavode. Mitić P.: Subsidijarno važenje Grpp. Rašković D.: Obnovljenje postupka po Zak. o opštem upr. post. Postupanje po zahtjevu obnove. Senak H.: Prestupnikova duša. Plan socijalne odbrane od prestupničkih napada. Petrović B.: Nekoliko napomena o ispravkama po biračkim spiskovima. Jakovljević A.: Čl. 46 Zak. o unutr. upravi. Drabić V.: O nehatu. Stanišić M.: Nepotpunost novih zemljišnih knjiga ili potreba donošenja specijalnog zakona za upisivanje zadružnih knjižnih prava. Petrović V.: Opštinski sudovi i novi Grpp. na teritoriji Apel. sudova u Beogradu i u Skoplju. Turković K.: §§ 42 i 45 zak. o državljanstvu. — **Policija št. 9—10:** Čubinski M.: Nove uredbe g. Ministra pravde. Kostić L.: Konstitutivni upravni akti. Goršić F.: Dobrovoljna procena i prodaja. Jelić I.: Deveti Medjunarodni kongres za kaznene zavode. Tauber L.: Pojam kartela i krivične sankcije naše uredbe o kartelima. Mišić D.: Kriza krivičnog prava. Terzijev K.: Zavičajnost — Članstvo. Djordjević R.: Ideologija i praktična organizacija delatnosti Monopolske uprave na suzbijanju monopolskih krivica. Drabić V.: O nehatu. Manojlović M.: Jedna pogrješna odluka odjelenja Kasacionog suda u Beogradu u pogledu tumačenja i primene § 434 st. poslednji star. grsp. u vezi §§ 672 i 689 novog Grpp. i § 22 fin. zak. za 1934-35 g. — **Pravna misao št. 2:** Djordjević J.: Darwinizam i društvene nauke. Tomić P.: Protekcionizam u istorijskoj perspektivi. Perić B.: O dualističkoj koncepciji pojma obligacije. Gregorić D.: Nacionalistična koncepcija porekla i suštine prava. Fine M.: Jedan nov sistem patentnog prava. Kečkić D.: O zabeležbi zabrane otudjenja u javnoj knjizi uknjiženih zemljišta. D. M.: Sociologija i psihoanaliza. — **Pravni pregled št. 2:** Lajošević S.: Primena Naredbe M. P. 1605/1888 u ovršnom postupku. Maširević B.: Najvažnije o prizivu po novom Grpp. Objasnjenje Ukaza o amnestiji i pomilovanju. Privatni učesnik može jednovremeno voditi i gradjansku i krivičnu parnicu. — **Pravni pregled št. 3:** Labus V.: Iz oblasti Zak. o zaštiti autorskog prava. Mirkov I.: Da li je preduslov za priv. učesnika stvarna šteta? Žganec V.: Traženje porudžbina. Ž.: Najvažnije odredbe novele Kp. — **Pravosudje št. 4:** Cimić E.: Komascija. Arandjelović D.: Koji je sud nadležan da sudi o poljskim službenostima? Savković J.: Nekoliko priloga istoriji našega Grpp. Goršić F.: Plodonosno ulaganje glavnice maloletnika. Blagojević B.: Kodifikacija gradjanskog prava. Tasić M.: Prilikom izdavanja meničnog platnog naloga sud je dužan da po zvaničnoj dužnosti ceni pitanje zastarelosti ménice. Jeremić S.: Trošak obustave izvršenja i brisanja uknjižbe. Petrović B.: Je li oštećenik doista stranka? Lazović D.: Ima li mesta uslovnoj osudi kod krivičnih dela po zakonu o suzbijanju zloupotreba u službenoj dužnosti. Gosić F.: O primeni uslovne kazne. Tasić Dj.: Da li sudovi treba da ispituju i da li ispituju prethodne radove. Georgijev N.: Izmene gradj. parn. postupka u Bugarskoj.